

Rastignac och Vautrin gör sitt inträde i stora världen

Eugène de Rastignac är en landsortsyngling som begivit sig till Paris för att vinna ära och framgång. Han inser snart att det krävs kontakter i de förnämsta kretsarna för att ta sig fram, liksom gott om pengar. På samma pensionat som Eugène bor den mystiske Vautrin, en man i 40-årsåldern med ett dunkelt förflutet och med stor erfarenhet av Parislivet. Han förklarar storstadens oskrivna lagar för den oerfarne Eugène.

Jag skall förklara er situation för er, och jag skall göra det med klarsyntheten hos en man som efter att noga ha undersökt hur det går till här på jorden har insett att det bara finns två saker att välja mellan: antingen enfaldig lydnad eller också revolt. Jag lyder inte någon, har ni det klart för er? Vet ni vad ni behöver med det liv som ni nu för? En miljon, och det genast, annars är det lika bra att lilla hjärtat går och dränker sig i någon av dammarna ute i Saint-Cloud för att se efter om det verkligen finns något Högsta Väsande. Jag skall ge er den där miljonen. Han teg en stund och såg på Eugène. Aha! nu tittar ni lite vänligare på pappa Vautrin! När ni hör det ordet är ni som en flicka då man säger: vi träffas i kväll! Då putsar hon sig och slickar sig om munnen som en katt som har druckit mjölk. (- - -) Äregirigheten, min käre gosse, är inte alla begåvade med. Fråga kvinnorna vilka män de vill ha: jo, de äregiriga. De äregirigare har starkare rygg och mera järn i blodet; de har ett varmare hjärta än andra människor. Och en kvinna känner sig så lycklig och så vacker i de ögonblick då hon

är stark att hon av alla män föredrar den som är stark som en björn, även om hon skulle löpa risken att bli krossad av honom. Jag har räknat upp alla era önskningar för att göra er en fråga, och frågan är denna. Vi är hungriga som vargar, våra tänder är vassa, hur skall vi bära oss åt för att få mat i grytan? (- - -) Att snabbt skaffa sig förmögenhet är ett problem som i närvarande stund femtiotusen unga män i samma situation som ni försöker lösa. Ni är en av alla dessa. Ni kan själv döma om de ansträngningar ni måste göra och om hur blodig striden kommer att bli. Ni måste äta varandra som spindlar i en kruka, eftersom det inte finns femtiotusen bra befattningar. Vet ni hur man kommer sig upp här? Antingen genom ett lysande intellekt eller också genom korruption. Man måste slå ner bland dessa människohopar som en kanonkula eller också smyga sig över dem som en farsot. Med hederlighet kommer man ingenstans. Man böjer sig inför geniets makt, man hatar honom, man försöker ta heder och ära av honom, därför att han tar utan att dela med sig, men om han framhårdar, böjer man sig, med ett ord – man faller på knä och tillber honom när man inte lyckas begrava honom under all den smuts man kastat på honom. Korruptionen är manstark, men talangen är sällsynt. Därför är korruptionen de myllrande medelmåttornas vapen, och ni kommer överallt att märka spår efter den. Ni skall få se kvinnor vilkas män allt som allt har sextusen francs i lön göra av med mer än tiotusen francs på kläder. Ni kommer att få se tjänstemän med tolvhundra francs om året köpa jordegendomar. Ni kommer att få se kvinnor prostituera sig för att få åka i en vagn som tillhör sonen till en par av Frankrike. (- - -)

Vautrin tar Eugène under sitt beskydd och lovar att lotsa honom till framgång med alla medel – på ett villkor: den unge mannen måste göra sig av med alla sina betänkligheter.

Om ni alltså snabbt vill skaffa er en förmögenhet, måste ni redan vara rik eller verka som om ni vore det. För att bli rik måste man ta till ytterlighetsåtgärder, annars är man en som spelar snålt, och då är det ute med en. Om det i de hundra yrken som ni skulle kunna slå er på finns tio personer som raskt kommer sig upp, kallar allmänheten dem tjuvar. Ni kan själv dra era slutsatser. Sådant är livet. Det är inte mycket prydligare än ett kök, det luktar lika illa, och man måste smutsa ner sig om händerna, om man vill laga till något gott åt sig, det gäller bara att göra sig ordentligt ren efteråt – där har ni vår tids hela moral. När jag talar så om världen är det för att den har gett mig rätt att göra det, det vet jag. Tror ni att jag klandrar den? Nej, inte alls. Så har det alltid varit. Moralisterna kommer aldrig att ändra på den. Människan är ofullkomlig. Hon kan hyckla mer eller mindre, och då säger folk antingen att hon är moralisk eller att hon inte är det. Jag anklagar inte de rika till folkets förmån: människan är alltid densamma, både längst upp, längst ner och i mitten. På varje miljon av denna högre boskap går det tio duktiga karlar som gör sig oberoende av allt, till och med av lagarna; till dem hör jag. Och ni – om ni är en person som är förmer än de andra, så gå er väg rakt fram med högbyret huvud. Men man måste kämpa mot avunden, förtälet, medelmåttan, mot hela världen.

(- - -) Paris är som en urskog i Nya Världen där det lever tjugu olika slags vilda folk, irokeser och huroner, alla de olika samhällsklasserna lever av jakt: ni är en miljonjägare. För att fånga dem använder ni snaror, limspön och lockpipor. Det finns flera olika sätt att jaga på. En del jagar hemgifter, och andra jagar efter skumma sätt att

*pär adelsman
moralist person
som ivrar för
strikt moraliska
principer, oavsett
realiteterna*

tjäna pengar: de senare fiskar samveten, och de förra säljer sina offer, bundna till händer och fötter. Den som kommer tillbaka med välfylld jaktväska hälsas och firas och tas emot i den fina världen. Vi måste ge rättvisa åt denna gästfria plats, ni har att göra med den mest tillmötesgående staden i hela världen. Om de stolta aristokraterna i alla andra huvudstäder i Europa vägrar att ta emot en lymmel till miljonär, sträcker Paris ut famnen mot honom, springer på hans fester, äter hans middagar och skålar med hans lymmelaktighet. (- - -) Om jag får ge er ett råd till, min änglagosse, så är det att ni inte skall hålla mera på era principer än på era ord. Om det är någon som vill ha dem av er, så sälj dem. En karl som berömmar sig av att aldrig ändra åsikt är en karl som åtar sig att ständigt gå rakt fram dit näsan pekar, ett dumhuvud som tror på ofelbarheten. Det finns inga principer, det finns bara händelser; det finns inga lagar, det finns bara vissa omständigheter; en överlägsen person accepterar händelser och omständigheter för att leda dem dit han vill. Om det finnes principer och fasta regler, skulle folken inte byta dem lika ofta som vi byter skjorta. (- - -) Ni tror att det finns fasta värden här i världen! Förakta människorna, och leta reda på de maskor genom vilka man kan ta sig ut ur lagens nät. Hemligheten med de stora förmögenheter som uppstått utan synlig orsak är ett brott som glömts bort därför att det var skickligt gjort.

(- - -) Ungdomen vågar inte se sig i samvetets spegel när den håller på att ge sig in i det som är orätt, medan däremot den mognare åldern redan har sett sig i den – däri ligger hela skillnaden mellan dessa bägge levnadsperioder.